

κλησίας τῆς Σμύρνης ῥηθέν, « Μὴδὲν φοβοῦ..
Γίνου πιστὸς μέχρι θανάτου καὶ δώσω σοι
τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. »

Η ΜΕΓΑΛΗ ΒΑΡΑΤΕΙΣ

(Mahābhārata)

ΗΤΟΙ

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΝΑΛΑΣ

ΚΑΙ

ΑΙ ΕΝ Τῇ ΒΟΡΕΙῳ ΙΤΑΛΙΑ ΙΝΔΙΚΑΙ
ΣΠΟΥΔΑΙ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΠΡΙΓΚΗΠΕΣΗΣ
DOŖA D'ISTRIA

(Μετάφρασις ἐκ τῆς Ἰταλικῆς)

ΥΠΟ

ΕΠΑΜΙΝΩΝΔΑ ΑΝΝΙΝΟΥ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀποθαρρύνσεως εὐ-
γενῶν προσπαθειῶν καὶ δυσχερῶν πε-
ριστάσεων καθῆκον ἱερὸν ἐκπληρῶν,
δημοσιεύω σήμερον τὴν πρό πολλοῦ
διὰ τῆς « Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιθεω-
ρήσεως » (*Rivista Europea*) τῆς Φλω-
ρεντίας ἀγγελοθεῖσαν ἑλληνικὴν μετά-
φρασιν. Τοῦ κειμένου αὐτῆς σκοπὸν
εἶχον νὰ προτάξω, καθ' ἃ πρὸς τὸ Κοι-
νὸν ὑπεσχέθην, μακρὸν καὶ διεξοδικὸν
πρόλογον· ἀλλ' ἀφοῦ τὸ περιεχόμε-
νον ταύτης ἐπισταμένως ἐξήτασα,

ἐπείσθην ὅτι οὔτε πρόλογον οὔτε
σχολίων, οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ ὑποση-
μειώσεων χρήζει ἡ πολλοῦ λόγου
ἄξια αὕτη συγγραφή, ἥτις μοι ἔδωκεν
ἀφορμὴν εἰς σπουδαίας καὶ ἐμβριθεῖς
μελέτας, ὧν προϊὼν ἔχω πολὺφυλ-
λον πραγματείαν ἐπιγραφομένην « Ἀρ-
χαιολογικὴ Ἐκδρομὴ εἰς τὰς
Πηγὰς τῶν Θρησκευμάτων κτλ., »
τὴν ὁποίαν εἰσέτι δὲν ἀπεφάσισα νὰ
φέρω εἰς φῶς.

Τὸ ὅσῳ βραχὺ, τοσοῦτον περιεκτι-
κὸν τοῦ κειμένου τούτου δὲν ἐδύνατο
νὰ μὲ ἀφήσῃ ἀπαθὴ καὶ ψυχρὸν ἀνα-
γνώστην, ἀφοῦ μάλιστα ἀφορᾷ, κατ'
ιδίαν, τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἑλληνι-
σμοῦ, εἰς ὃν ψυχῇ τε καὶ σώματι ἀνῆ-
κω, καὶ τὸ δένδρον τοῦ ὁποίου οὐκ ὀ-
λίγον ἐπότισεν ἡ ἔξοχος συγγραφεὺς
εἰς τὰς κρισιμωτέρας ἀνομβρίας ἐκ
τῶν καθαρῶν καὶ ἀγνῶν ναμάτων τῆς
εὐρείας καὶ ποικίλης αὐτῆς μαθήσεως.

Δὲν αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ μα-
κρηγορήσω.

Τὸ περιστέφον τὴν συγγραφὴν ὄνομα
εἶναι ἡ μὲν σύστασις.

Ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 8ῃ Φεβρ. 1874.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΒΑΡΑΤΕΙΣ

Κύριοι,

Α'.

Τὴν 10 Ἀπριλίου τοῦ παρελθόντος ἔτους
ἡ ἐκλεκτὴ μερὶς τῆς φλωρεντιανῆς κοινωνίας
συνέρρεεν ἐν τῇ φιλοδραματικῇ Ἀκαδημίᾳ
εἰς ὄντως φιλολογικὴν ἐορτήν. Ἦτο ἡ πα-
ράστασις τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ Βασιλέ-
ως Νάλα. Ἐξοικειωμένοι πρὸς τὰ τῆς Ἑλ-
λάδος ἀριστουργήματα αἱ Δυτικαὶ Ἀθῆ-

(x) Ἡ σοφὴ αὕτη πραγματεία τῆς πριγκη-

ναι, διέμεναν ὑπὲρ τὸ δέον ξέναι εἰς εἰδός τι σπουδῶν μεγάλως ἀπασχολῆσαν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τοὺς πεπαιδευμένους τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Γερμανίας. Ἀληθῶς εἰπεῖν, οἱ Ἀγγλοὶ, κατακτηταὶ τῆς χερσονήσου Ἰνδικῆς, ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι σπουδάζοντας φιλολογίαν λαοῦ ἀνήκοντος, ὡς ἡμεῖς, εἰς τὴν εὐγενεστέραν, τὴν σοφωτέραν καὶ μάλλον ἐλευθέριον φυλὴν, τὴν ἀριανὴν, τὴν τὸ πρῶτον μὲν Ἰνδο-γερμανικὴν, ὕστερον δὲ Ἰνδοευρωπαϊκὴν ἐπικληθεῖσαν· ἡ ἐπωνυμία δ' αὕτη ἀνεγνωρίσθη ἤδη τόσον ψευδής, ὅσον καὶ συγκεχυμένη.

Ἡ ἀριανὴ φυλὴ περιλαμβάνει ἄλλα ἔθνη, πλὴν τῶν Ἰνδῶν καὶ Γερμανῶν τὴν διασημοτέραν τῶν λαῶν οἰκογένειαν, τοὺς Πελασγοὺς (Ἕλληνας, Λατίνους καὶ Ἀλβανοὺς) καὶ τοὺς Σλάβους διηρημένους εἰς τρία τμήματα, βορείους, δυτικούς καὶ ἀνατολικούς.

Πρὸς τούτοις ἡ Εὐρώπη περιλαμβάνει πλήθη φιννομογγολικά (Μαγυάρους, Τούρκους, Φιλανδοὺς κ.τ.λ.) ὡς ἀφρικανικῆς ὑποτιθέμενα καταγωγῆς, οἷοι οἱ Ἰθῆρες καὶ οἱ Μιγούριοι, περὶ ὧν ἐν ἐκτάσει πραγματεύεται ἡ σοφὴ συγγραφὴ τοῦ *Roget de Bellognet*, Γαλατικὴ Ἐθνογένεια (*Ethnogenie Gauloise*). (α)

Ἡ Γαλλία, πατρίς τοῦ Εὐγενίου Βουπύσης Δώρας Ἰστριάδος ἀνεγνώσθη γαλλιστὶ ἐνώπιον τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, ἧς ἡ Δώρα Ἰστριάς ἀποτελεῖ ἐπίτιμον μέλος, καὶ κατόπιν ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ εὐυπολήπτῃ Ἀθηναϊκῇ ἐφημερίδι *La Grèce*. Τὰ τυπογραφικὰ παροράματα ὁμῶς τοῦ γαλλικοῦ κειμένου ἠνάγκασαν τὴν διάσημον συγγραφεὰ νὰ ἐπιτρέψῃ μεταγλώττισιν τινὰ εἰς τὴν ἰταλικὴν ὑπὸ τὸν ὄρον ἵνα ἡ ἰδίᾳ ἐπιθεωρήσῃ αὐτὴν ἐπιμελῶς· εἶναι δὲ ἡ παροῦσα μετάφρασις ἡ περικοσμοῦσα ἤδη τὰς σελίδας τῆς ἡμετέρας Ἐπιθεωρήσεως. (ὑποσημείωσις τῆς P. Europe).

(α) Ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ τῆς Ἰνδικῆς διασώζονται πλήθη οὐχὶ ἀριανᾶ, ὀνομαζόμενα δραβιδικά ἢ προῖνδικά ἀρχαιότερα ἐν τῇ χερσονήσῳ τῶν ἀρίων. Ἐν τῷ βιβλίῳ Ἀλφρέδου Μωρὺ *Ἡ Γῆ καὶ ὁ ἄνθρωπος* (*La terre et l'homme*) (φυλὴ κερτίνη 3 ἐκδοσις σελ. 121—26), ἐνθα δυνάται τις νὰ ἴδῃ τὴν περὶ τῶν δραβιδικῶν φυλῶν περίληψιν.

νοῦ, καὶ ἡ Γερμανία, γενέτειρα τῶν Σχλέγκελ, Μπόππε, Λάσπεν καὶ Φόξεν, ἐνωρὶς ἠκολούθησαν τὴν Ἀγγλίαν ἐπὶ τῶν ἰχνῶν τῶν Ὀνζόαν, τῶν Κοολθραῦν, τῶν Οἰλκινς καὶ τῶν Οἰλσον. Ἐν Ἰταλίᾳ δὲ ἡ τοῦ Πεδεμοντίου πρωτοβουλία ἀπῆνεγκε τοὺς καρποὺς αὐτῆς.

Καὶ πρὸ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐποχῆς ἡ σπουδὴ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν εἶχε λάβει ἐν Τουρίνῳ αἰσιώτατα ἀποτελέσματα.

Ὁ καθηγητὴς Ἀμεδαῖος Πεῦρὼν, οὔτινος ὁ βίος ὁσημέραι δύνων ἐπαξίως ἐσκιαγραφῆθη ὑπὸ τοῦ Κόμητος Φεδερίγου Σκλοπίου, ἐφόρου τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, οἰκτοῦ τῷ ἀπὸ Καλουσίου Οὐαλπέργα, κατέστη γνωστὸς διὰ διαφόρων σπουδαιοτάτων ἐπὶ τῆς Σημιτικῆς συγγραμμάτων. Χάριν τῆς πρωτοβουλίας ἐκείνης ἐνὸς τῶν σεμνωμάτων αὐτῆς ἡ Πατρίς τοῦ Καβούρ καὶ Γιαβέρτου ἤρξατο ἀναγνωρίζουσα τὴν ἀξίαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοιούτων σπουδῶν, αἵτινες τοσοῦτον συνετέλεσαν εἰς τὴν πρόοδον τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας, τῆς ἐθνολογίας καὶ τῆς Ἱστορίας.

Ἡ Ἑλλάς εἶναι ἡ μόνη τῆς Ἀνατολῆς χώρα ἡ καταδείξασα, ὅπως αἰσθάνεται τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν.

Ὁ δὲ Γαλλὸς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1848 κατέστησε διὰ μεταφράσεως γνωστὴν τὴν Βαλθαράταν μετὰ διαφόρων ἄλλων τῆς Ἰνδικῆς μνημείων. — Ἡ ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἀνίδρυσις καθηγητικῆς ἑδρας πρὸς παράδοσιν τῆς Σανσκριτικῆς θὰ ἦτο ἤδη ὁ καταλληλότερος τρόπος, ὅπως ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ πόλις τῆς Ἀθηνᾶς ἀείποτε κατέσχε μετὰ τῶν συναδέλφων τῆς Ἀνατολῆς χωρῶν τὴν πρώτην θέσιν ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς μαθήσεως.

Ἐκ πρώτης ὥψεως ἀπορεῖ τις πῶς ἡ Εὐρώπη, ἡ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη οἰκείαν καταστήσασα τὴν φιλολογίαν φυλῆς ἁλλοτρίας τῇ ἡμετέρᾳ, τῆς Σημιτικῆς, πῶς, λέγω, τοσοῦτον ὑπέστη κόπον, ἵνα στρέψῃ τὰς ἰδίᾳς ἐαυτῆς σπουδὰς ἐπὶ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς Ἰνδικῆς. Ἀλλ' εἰς ἐπὶ μακρὸν σκεψώμεν, ἐξάγομεν ὅτι ἡμεῖς αὐτοὶ ἐ-

λάβομεν στενοτέρας σχέσεις μετὰ τῶν Σημιτῶν ἢ μετὰ τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν, πέραν τῶν Ὑμαλαίων ὀρέων οἰκούντων, συντυχόντων μὲν ποτε πρὸς στιγμὴν τοῖς ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον στρατιώταις, ὅσον τάχιστα δὲ λησμονηθέντων. — Οἱ Ἀριανοὶ τῆς Εὐρώπης, τὸν χριστιανισμὸν ἀσπασάμενοι, παρέλαβον τὰ ἱερὰ τῶν Ἑβραίων βιβλία, ἔνιοι δὲ αὐτῶν μάλιστα συνείθισαν οὕτως περὶ τὸ ἑβραϊστὶ σκέπτεσθαι καὶ ἐνεργεῖν, ὥστε τινὲς τῶν ἐπὶ Κρόμβελ Πουριτάνων, πρὸς τούτοις διάφοροι τῶν κῶν διαμαρτυρομένων, ὁμοιάζουσι πρὸς ἀληθῆ τοῦ Ἰσραὴλ τέκνα κατὰ τὴν διάλεκτον, τὰς ἰδέας καὶ τὴν φιλοχρηματίαν.

Μετὰ τὴν διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως νέαι τις Σημιτικὴ προσηλυτικὴ εἶται ραῖα, ἡ τοῦ Ἰσλαμισμού, ὥθησε τοὺς Ἀραβας ἐπὶ τῶν γραικορωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν, οὗτοι δ' ἐξηκολούθησαν τὴν θριαμβευτικὴν αὐτῶν πορείαν μέχρι τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, ἀποδιωχθέντες πέραν τῶν Πυρηναίων μόνον ὑπὸ τῶν νικηφόρων ὕπλων τοῦ Καρόλου Μαρτέλλου καὶ τῶν Φράγκων.

Μέχρι τῆς πρώτης Ἑθνεγεργασίας, ἥς θέατρον ἐ χρημάτισε τὸ ἐν Παρισίοις Πανεπιστήμιον καὶ τῆς ὁποίας τὴν ἱστορίαν συνέγραψεν ὁ Βικτώριος Λεκλέρ, ἡ Ἀραβικὴ φιλολογία φαίνεται μόνη ἐν Ἀνατολῇ καὶ Ἰσπανίᾳ ἡ δυναμένη νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς μεγάλας ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας παραδόσεις· δυνάμεθα δὲ πρὸς στιγμὴν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ ἀριανὴ φυλὴ τῆς ἡμετέρας ἡπείρου, ἀποπνιγείσα ἐντὸς ἀτμοσφαίρας, ὅπου σπανιώτατά εἰσι τὰ ἀναγκαῖα καὶ ζωτικὰ εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν στοιχεῖα, θὰ καθίστατο πάντῃ ἀνίκανος περὶ τὴν συνέχειαν τῶν ἐνδόξων περὶ Ἀθηνῶν παραδόσεων.

Ἀλλ' ἡ ὁσημέραι κατὰ τῆς Σημιτικῆς ἐπιρροῆς διενεργουμένη ἀντίδρασις εἶναι ἐντελής. Οἱ Ἀραβες τρόπον τινὰ ἐξηφανίσθησαν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου· ἡ δὲ Ἀραβία, ἐπανελθοῦσα εἰς τὴν διετέλει ἀγρίαν πρὸ τοῦ Μωάμεθ κατὰστασιν, εἶναι λίαν ἀξία τοῦ τίτλου τοῦ ἀνελευθέρου, ἀπο-

νεμνηθέντος αὐτῇ παρὰ τοῦ συγγραφέως τῶν « Ἀνατολικῶν ». Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ βιβλία τῶν Ἑβραίων, εἰ καὶ οἱ Γερμανοὶ ἐξηκολούθησαν σπουδάζοντες αὐτὰ περιπαθῶς, ὡς μνημεῖα τῆς χριστιανικῆς πίστεως, οὐδεὶς ὑπάρχει πεπαιδευμένος ὁ ἀγνοῶν ὅτι οἱ Ἰνδοὶ ἀποτελοῦσι τὸν μόνον τῶν ἀρχαίων λαόν, ὅστις ἐπὶ φιλολογίᾳ τε καὶ ἐπιστήμῃς δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Δὲν ἔλαβον μὲν βεβαίως τὴν αἴσθησιν ἐκείνην τῆς τελειότητος, τῆς παραγαγούσης τὸν Παρθενῶνα, τὴν Ἰλιάδα, τὸν Οἰδίπουν, τὸν Φαίδωνα, μνημεῖα ἀπαράμιλλα· παρέσχον ὅμως δείγματα τῆς μᾶλλον γονίμου καὶ εὐστρόφου εὐφυΐας, μεγαλοπρεποῦς ἐν ταῖς ἐποποιίαις (α), παθητικῆς ἐν τῷ δράματι, ἐμβριθοῦς ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, ὀξείας ἐν τῇ μαθηματικῇ, ἐφευρετικῆς ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ, σοφῆς δὲ περὶ τὴν νομοθεσίαν.

Κατεδείχθη οὕτω πληρέστατα ὅτι ἡ ἡμετέρα φυλὴ, ἡ ἀναδείξασα τὸν Ὀμηρον, τὸν Δάντην καὶ τὸν Βαλμίκην, ἐπλάσε τὰς ἐπιστήμας, ὡς καὶ τὰς τέχνας, καὶ μόνη ἀπέδειξεν, ὅτι τὸ ἰσχυρὸν τῆς ἐλευθερίας πνεῦμα εἶναι ἀπείρως ἀνώτερον οὐ μόνον παρὰ τοῖς φιννομογγόλοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς οὕτω πως καλουμένοις υἱοῖς τοῦ Σήμ, ἡ ὑπεροχὴ τῶν ὁποίων ὑπὸ θρησκευτικὴν ἐποψίν ὑπῆρξεν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τοσούτον παραδόξως μεγαλοποιηθεῖσα, ὥστε ἐπὶ τέλους ἐθεωρήθησαν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ μονοθεϊσμοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ἐφημερεύθησαν αὐθαιρέτως παρὰ πᾶσι τοῖς Σημίταις οἱ πρὸς τοὺς Ἑβραίους ἐπιδαφιλευθέντες ἔπαινοι ὡς πρὸς τὴν ἐπιστήμην μᾶλλον ἢ τὴν θεολογίαν.

Τῶνόντι, ἐν μόνον γεγονὸς θίγοντες, εἰάν ὁ Χριστιανισμὸς ἐγεννήθη ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, τίς δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἀπειρον ἐπιρροήν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ

(α) Ἡ Ῥαμαίτις (ῤαμαϊάνα) ἐξιταλισθεῖσα ὑπὸ τοῦ μεγαλασταύρου Γκερεσίου μετὰ τῆς Μεγάλης Βαράτειδος (μαχαθάρια). Ἐν οὐσίᾳ τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι ἀπάνθισμα μιᾶς τῶν τεχνῶν τῶν ἐποποιῶν, τοῦ Bahábhārata τοῦ Amara.

ἐξήσκησεν ὁ ἑλληνισμός; Τίς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ εἰς τοὺς Ἑλληνας πατέρας, μαθητάς τοῦ Πλάτωνος, τὸν σχηματισμὸν τῆς θεολογίας;

Β'.

Ὁ Φραγκίσκος Μπώδρεϋ, εὐπαιδευτος καὶ λίαν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰδήμων, συμπαιτριώτης τοῦ Εὐγενίου Βουρνού, καθὰ γεννηθεὶς ἐν Ῥαβένῃ, ἐξ ἧς κατήγοντο οἱ Βουρνού, ὁ ἐπιστήμων συγγραφεὺς τῆς ἐπὶ τῶν Βεδῶν « Μελέτης τῆς ἐπιστήμης τῆς γλώσσης καὶ τῆς συγκριτικῆς Γραμματικῆς τῶν κλασικῶν γλωσσῶν » προοικονίζεται τῷ συγγραφῇ τοῦ Βασιλέως Νάλα λαμπρὸν μέλλον. Τὸ πιστεύω, λέγει αὐτὸς, εἰσέτι νέος· ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἀπὸ τοῦ 1859 μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντων συγγραμμάτων του εἶναι ἤδη ἄξιος λόγου. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὑπάρχουσι χειρόγραφα φιλολογικὰ, ἱστορικὰ, φιλοσοφικὰ, στίχοι, δράματα, τραγωδίαι, βιογραφίαι, ἐπικρίσεις, ἐφημερίδες....

Ἀλλὰ ταῦτοχρόνως ὁ συγγραφεὺς ἐδημοσίευσε σπουδαῖα πονήματα περὶ τῆς Ἰνδικῆς χώρας, τῆς γλώσσης, τῆς φιλολογίας καὶ τῆς Σανσκριτικῆς μυθολογίας.

Ἐγὼ ὑπισχνοῦμαι, Κύριοι, ν' ἀσχοληθῶ μόνον περὶ τῶν σπουδῶν τούτων, ἐν ᾧ διανοῦμαι ν' ἀκολουθήσω ἐν σχέδιον περὶ τῶν ἐν τῇ ἄνω Ἰταλίᾳ γενομένων Ἰνδικῶν σπουδῶν.

Ὁ καθηγητὴς Δεγουβερνάτος δικαίως διεκδικεῖ παρὰ τοῖς ὁμοεθνήσιν αὐτοῦ τὴν δόξαν τοῦ ἀνακαλύψαι τὰ ἴχνη τῶν ἄχρι τῆς Ἰνδικῆς τὸν μέγαν Μακεδόνα ἀκολουθησάντων Ἑλλήνων. Ἡ ἐκθεσις αὐτοῦ περὶ τῶν ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς Ἰνδίαῖς Ἰταλῶν περιηγητῶν (Φλωρετία 1867) οὐδεμίαν πλεον ἀφήσκει περὶ τοιοῦτου ζητήματος ἀπορίαν. Ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου Καρπίνου, δεξιῦ πρέσβεως Ἰννοκεντίου τοῦ Δ', ἐπισκόπου τοῦ Ἀντιβάρεως ἐν Ἀλβανίᾳ (γεννηθέντος περὶ τὸ 1254) καὶ τοῦ Μάρκου Πόλου (α) τοῦ περι-

βοήτου Ἐνετοῦ ἐμπόρου (γεννηθέντος περὶ τὸ 1250) μέχρι τοῦ Τηγαφέττα (β) καὶ Σασσετίου, οἱ Ἰταλοὶ ἐσπούδασαν τὰς χώρας ἐκεῖνας μετὰ ζέσεως καὶ νοημοσύνης, πρᾶγμα, τὸ ὅποιον περιποιεῖ αὐτοῖς τιμὴν. Κατόπιν τούτων ὁ Γουβερνάτος ἐπιβεβαιοῖ ὅτι ἀποβαίνει ἄδικος ἢ εἰς τοὺς Πορτογάλλους ἀπόδοσις τῶν παρὰ τῶν Ἰταλῶν ὄντως γενομένων ἀνακαλύψεων. Ἐν τῷ φιλολογικῷ σταδίῳ τῶν εὐπαιδευτῶν Ἀγγλῶν τε καὶ Γερμανῶν, εἰς οὓς ὁμολογουμένως ὀφείλονται αἱ τῶν Ἰνδικῶν σπουδῶν πρόοδοι, προηγήθη ὁ Σασσέτιος. Αὐτὸς διείδε τὴν σπουδαιότητα τῆς Σανσκριτικῆς καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὰς πλείστας γλώσσας τῆς ἡμετέρας ἡπείρου.

Εἶναι ἀναντίρρητον λοιπὸν ὅτι ἡ Ἰνδία δὲν εἶναι πρὸς τὴν Ἰταλίαν « Γῆ ἄγνωστος ».

Ὡσπερ ἐν ταύταις, οὐδὲ ἐν ταῖς ἄλλαις τῶν σπουδῶν ἀρμόζει νὰ περιτυλίξωμεν τὸ νῆμα τῆς παραδόσεως, τὸ ἀτυχῶς ἄκαρπον διατελοῦν ἀπὸ τῆς περιόδου ἐκείνης τῆς καταπτώσεως ἐν ὅλῃ τῇ μεσημβρίᾳ, τῇ ἐπιτρεψάσῃ εἰς τὰ βόρεια ἔθνη τῶν Καρπαθίων, τῶν Ἀλπεων καὶ τῶν Πυρηναίων νὰ κατὰσχωσιν ἐν Εὐρώπῃ τὴν πρὸς τὸν μεσημβρινὸν πολιτισμὸν ἀνήκουσάν ποτε θέσιν. Ἀλλ' οἵαιδ' ἂν καὶ ἂν ᾖσιν αἱ περὶ αἰσιωτέρου μέλλοντος ἐλπίδες, πρόδηλον ὅτι ὁ Γουβερνάτος ἐδυνήθη νὰ ἐπιπλήξῃ τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτοῦ, διότι δὲν ἐπωφελήθησαν τῆς εὐκαιρίας νὰ προλάβωσι δύο αἰῶνας τοὺς Ἀγγλους ἐν ταῖς σπουδαῖς ταύταις, ἀποτελούσαις τὸ ἀθάνατον τοῦ Βρετανικοῦ ἔθνους σέμνωμα.

Ἡ μικρὰ Ἰνδικὴ Ἐγκυκλοπαιδεῖα (Τουρίνον Λέσχερ 1867), κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος δημοσιευθεῖσα καὶ πρὸς τὸν φέροντα τὸ παρά-

« Δικαίῳ » καὶ μεταφρασθέντι ἐν Ἀθήναις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀνεξαρτησίᾳ ἀπεπειράθη ἐγὼ νὰ δώσω ἰδέαν τινὰ τῶν περὶ Ἰνδικῆς καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς γνωματεύσεών του.

(β) Ὁ Τηγαφέττας ἦτον ἐκ Βικεντίας· ἐγὼ ἀπέστειλα εἰς τὴν ἐν Παρίσις Γεωγραφικὴν Ἐταιρίαν περιεργὸν τι ἔγγραφον περὶ τοῦ διακεκριμένου ἐκείνου περιηγητοῦ, διατηρούμενον ἐν τῇ Ἀρχαιοφυλακίᾳ τῆς Ἐνετίας.

(α) Ἐν τῷ περὶ Μάρκου Πόλου λόγῳ ἀπαγγελλέντι πρὸς τὴν ἐν Τεργέστη Ἀθηναῖν, ἀνατυποθέντι ἐν Ἰστρίᾳ μὲν ἐν τῷ Τεργέστηϊ Παρατηρητῇ, ἐν Φλωρεντίᾳ δὲ ἐν τῷ

σημον τοῦ μεγαλοσταύρου Κύρ. Κορέσιον, πρῶτον τῆς Ῥαμαίτιδος μεταφραστὴν, ἀφιερωθεῖσα, δὲν εἶναι ἀπλῆ τις σύνοψις τῶν παρὰ τῶν Ἰταλῶν περιηγητῶν εἰς ἡμᾶς περὶ Ἰνδικῆς ἀφηγηθέντων, καὶ τοι τὸ πόνημα τοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ μὲν ὡς στοιχειώδης πραγματεία, ἀλλὰ ἐξόχου τυχοῦσα ἐπεξεργασίας ἐκ πάντων, ὅσα γινώσκουμεν περὶ χώρας, ἐνδιαφερούσης οὐ μόνον τοὺς πεπαιδευμένους, ἀλλὰ καὶ ὁποιονδήποτε ἄμοιρον ποιήσεώς τε καὶ τέχνης.

Τῷ ὄντι ἡ Μικρὰ Ἰνδικὴ Ἑγκυκλοπαιδεῖα δὲν περιέχει μόνον τὴν ἐξήγησιν τῶν κοινοτέρων Σανσκριτικῶν, ὧν πολλά εἰσι στενογραφήματα σαφέστατα καὶ λίαν ἀκριβῆ ἐπὶ τῆς γεωγραφίας, τῆς μυθολογίας, τῆς ἱστορίας, τῆς φιλολογίας καὶ τῶν Ἰνδικῶν ἐθίμων.

Ὁ Μπώδρεϋ ἤθελε ταχέως νὰ ἴδῃ τὸ ἀξιόλογον ἐλεῖνο βιβλίον γαλλιστὶ μετηγλωττισμένον. Τοσοῦτον λυσιτελὲς ἐθεώρει αὐτὸ πρὸς πάντα βουλούμενον νὰ εἰσδύσῃ ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν περὶ τῶν Ἰνδικῶν κειμένων γνῶσιν.

Ἡ δὲ ὁσημέραι ἐν Ἀνατολῇ διάδοσις τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης τοσαύτας λαμβάνει διαστάσεις, ὥστε οἱ πεπαιδευμένοι θέλουσιν αἰσθανθῇ ἥττον τοῦ Γάλλου τὴν ἀνάγκην τοῦ ἐννοῆσαι τὴν ἐγκυκλοπαιδεῖαν, ἐν τῇ κατ' αὐτοὺς γλώσσῃ μεταπεφρασμένην.

Αἱ περὶ τῆς Ἰνδικῆς Ἐποποιίας Σπουδαί (Φλωρεντία 1868) καθιστῶσι γνωστὸν ὅτι διὰ τῆς Σανσκριτικῆς δύνανται νὰ λυθῶσιν τὰ ὑψηλοῦ ἐνδιαφέροντος ζητήματα, τῶν ὁποίων ἡ λύσις ἐπεξηγεῖ τὴν παραγωγὴν καὶ σημασίαν τῶν δοξασιῶν ἐκείνων, αἵτινες ὑπὸ διαφόρους μορφὰς εὕρισκονται παρ' ἅπασιν τοῖς ἐν τε τῇ Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ ἀριανοῖς ἔθνεσι.

Αἱ Σπουδαί διαφέρουσι τῶν *Βεδικῶν* τῆς ἐποποιίας πηγῶν, τὰς ὁποίας ἐπλούτισεν ὁ Α. Δεγούβερνάτος, καθ' ὅσον ὁ συγγραφεὺς τὰς ἔκαμε νὰ παρακολουθῶσι τὰς ἐπὶ τῆς Ῥαμαήτιδος καὶ Μεγάλῃς Βαρατείδος, ἀπ' ἀρχῆς δημοσιευθείσας ἐν τῇ *Ἀκατολικῇ* αὐτοῦ *Ἐπιθεωρήσει*.

Δυστυχῶς, ἂν οἱ πεπαιδευμένοι συμφωνοῦσι περὶ τῆς ἐν ταῖς ἐποποιίαις ἐνυπαρχούσης σπουδαιότητος, οὐδαμῶς ὁμογνωοῦσι περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν. Διχογνωμίαι μάλιστα ὑπάρχουσι περὶ τούτων ὅμοιαι πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ἀναφυσίσας.

Ὁ Δεγούβερνάτος οὐχ ἥττον ἐδύνατο νὰ ἐξενέγκῃ τὴν ἰδίαν ἐαυτοῦ γνώμην περὶ τοῦ σοβαροῦ τούτου ζητήματος ἐν ταῖς περὶ τῆς Ἰνδικῆς ἐποποιίας σπουδαῖς αὐτοῦ· ἔπραξε δὲ τὸ τοιοῦτον μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν ἐλευθεριότητος. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ προσπαθεῖ νὰ καθιερώσῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Ἰνδικῶν κειμένων ὅτι οἱ ἐπικοὶ ἥρωες οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ μεταμορφώσεις τῶν *Βεδῶν*, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ αὐτὸς ἐφαρμόζει ἐπὶ τῆς Ῥαμαίτιδος τὴν ἀνάπτυξιν τῶν προηγηθεισῶν ἀρχῶν ἐν τοῖς ἄρθροις *Rāma* καὶ *Mahābhārata* τῆς Ἰνδικῆς Ἑγκυκλοπαιδείας. Κατ' αὐτὸν ἐν τῷ *Rāma* δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἱστορικὴ πραγματικότης μεγαλειτέρα ἢ ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς Ἀλκμήνης. (α)

Οἱ ἥλιακοὶ οὗτοι θεοὶ θὰ συνηγωνίζοντο (ὡς τὸ πρῶτυπον αὐτῶν ὁ τοῦ Βριτρά νικητῆς, Ἰνδρας) κατὰ τοῦ σκότους, τοῦ χειμῶνος, τῆς νυκτὸς, τῶν σκοτεινῶν ἀτμῶν, κατὰ τῶν ζηλοτύπων δαιμονίων τῶν ἐν τοῖς κόλποις τῶν νεφῶν τηρούντων τὰ ὕδατα, ὅπως παρακωλύσωσιν αὐτοῖς τὴν γονιμοποίησιν τῆς διψώσης γῆς.

Ἡ κατὰκτησις τῆς μεσημβρινῆς Ἰνδίας καὶ ὁ πόλεμος τῆς Τρωάδος εἶναι πραγματικά· καὶ ὅμως τὰ γεγονότα ταῦτα διὰ τὴν ἐποποιίαν καὶ τὰς ραψωδίας τοῦ Ῥάμα καὶ τοῦ Ἀχιλλέως καθίστανται μόνον ἀντικείμενον μυθικῶν συμβάντων. Ἐν ἀρχῇ οἱ Ἰνδοευρωπαῖκοι μῦθοι, λέγει ὁ Μπώδρεϋ, ὑπῆρξαν ἡ ἐξήγησις τῶν οὐρανίων φαινομένων, αὐθορμήτως γενομένη ὑπὸ παρθενικῶν μὲν,

(α) Ὁ Ῥάμας εἶναι ἡ προσωποποίησις ἐνός ἡλιακοῦ θεοῦ καταβαίνοντος ἐπὶ τῆς γῆς πρὸς συμπλήρωσιν πάντων τῶν ἀποδιδόμενων αὐτῷ σχημάτων ἐν τῇ μεγάλῃ ποιήματι τῆς Ῥαμαίτιδος (Ἰνδικὴ Ἑγκυκλοπαιδεῖα.)

ἀλλ' ἰσχυρῶν καὶ ποιητικῶν πνευμάτων. Ὅτε δὲ παρελήφθη ὁ τρόπος οὗτος τοῦ θεωρεῖν τὰ πράγματα, αὐτοὶ ἔμειναν ὡς διηγήματα καὶ ἐκφράσεως τρόποι· πρὸς τούτους δ' ἀπέβλεψαν ἡ ποίησις καὶ ἡ ἱστορία τῶν μετὰ ταῦτα χρόνων.

Ὁ διάσημος βιβλιοφύλαξ τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, Ἀλφρέδος Μώρεϋ, ὁ διαιρῶν τὴν γνώμην ταύτην μετὰ τῶν ἐξόχων καθηγητῶν Α. Καὶν, Μαξιμου Μύλλερ καὶ Μιχαήλ Βρεάλ, διδασκόντων ἐν Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, ἐφήρμοσεν αὐτοὺς μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ ἐπιστήμης τε καὶ σοφίας εἰς τὰ θρησκευτάματα τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ δὲ γνώμη, ἣν ἐκφέρει ἐπὶ τῶν ἐποποιῶν καὶ τῶν οὐ σμικρὰν, οὕτω πως, ἱστορικὴν ἀξίαν κεκτημένων παραδόσεων, πόρρω ἀπέχει τῆς ὑποχωρήσεως. Ἐντὸς δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Πεδερμοντίου αὐτὴ δύναται ν' ἀναδείξῃ πρωταγωνιστὴν ἓνα τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες μεγάλως συνετέλεσαν εἰς τὴν πρόοδον τῶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ σπουδῶν, τὸν σοφὸν τῆς Ῥαμαίτιδος μεταφραστὴν, τὸν μεγαλόσταυρον Γάσπαρον Γκορέζιον, ἑφορον τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Τουρίνω Πανεπιστημίου.

Γ'.

Ὁ καθηγητὴς Ἀγγελος Δεγουβερνάτος, δὲν εἶναι φιλόλογος, χάριν τῆς τάξεως τῶν πεπαιδευμένων μόνον συγγράφων. Ὁ συγγραφεὺς τῶν *Γαμηλίων ἐθίμων* εἶναι πνεῦμα κατὰ πολλὰ δραστήριον, ἀδιακόπως μοχθῶν ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν ἰδεῶν του. Ὁ εὐπαιδευτος, ὅστις, μὴ ἐγκαταλείπων τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ σπουδὰς, συνέστησεν ἐν Φλωρεντίᾳ τὴν «*Ἀνατολικὴν Ἐπιθεώρησιν*», διηύθυνε τὴν *Σύγχροτον* κατὰ δὲ τὸν Δεκέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἱδρυσεν τὴν «*Εὐρωπαϊκὴν*», ἀπὸ καλοκάγαθίας δὲν ἐδύνατο ν' ἀνεχθῇ βλέπων τὴν λαμπρὰν τῆς Ἰνδικῆς φιλολογίαν σχεδὸν περιωρισμένην ἐν τῇ βορείᾳ Ἰταλίᾳ ἐντὸς στενοτάτου λογίων χώρου. Οὗτος ἐσκέφθη ὅτι ἐν πόλει, οἷα ἡ Φλωρεντία, ἡ θεατρικὴ καλαισθησία εἶναι γενικὴ, τὸ δὲ κατολλη-

λότερον μέσον τοῦ ἐφελκῆσαι τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς Ἰνδικῆς θά ἦτο ἡ παράστασις Ἰνδικοῦ τινος μελοδράματος. Ἀλλὰ δὲν ἀπεμιμήθη τὸ θέατρον τοῦ *Schweigen*, προστενεγκόντος τῷ κοινῷ τὴν μόνην μετάφρασιν τοῦ θαυμαστοῦ δράματος τοῦ *Καλιδάσου*, ἐκείνης τοῦ *Cacinalá*, περὶ οὗ ὁ Ἑρδερ, ὁ θαυμάζων αὐτὸν, ὅσον ὁ μέγας Γαίκτης, ἐπιφωνεῖ μετὰ τούτου ὅτι αἱ σκηναὶ ἐν αὐτῷ συνδέονται μετ' ἀλλήλων, ὡς δακτυλίδια ἐξ ἀνθέων. Ὁ Δεγουβερνάτος, ἐκ τῶν σπουδῶν του ὀρώμενος ἐπὶ τῆς Ἰνδικῆς ἐποποιΐας, ἤρυστο ἐκ τινος τῶν μεγάλων ἐπικῶν ποιημάτων τὸ *Mahābhārata*, ἥτοι τὸ περιπαθὲς ἐπεισόδιον τῶν ἐρώτων τοῦ Νάλα καὶ τῆς Δαμαϊαντίδος.

Ὁ Βυαζᾶς, ὃν ἡ παράδοσις θεωρεῖ ὡς συγγραφέα τῆς Μεγάλης Βαρατείδος, εἰς πεῖσμα τῆς περὶ τῆς ἀποδοθείσης αὐτῷ σπουδαιότητος ἐπὶ τῆς συγγραφῆς, δὲν εἶναι, Κύριοι, ἀρχούντως γνωστὸς ἐν τῇ μεσημβρινῇ Εὐρώπῃ, ὅπως κρίνω ἀλυσιτελῇ πᾶσαν περὶ τοῦ μυστηριώδους αὐτοῦ προσώπου μνείαν.

Ἀπὸ τῆς γειετῆς αὐτοῦ ὁ πάππος τῶν Πανδαβᾶ παραχρῆμα αὐξάνει τὸ σῶμά του διὰ μιᾶς πράξεως κατ' ἰδίαν αὐτοῦ βούλησιν· κατόπιν αὐτὸς (ὁ ἐνδοξος, ὁ σοφὸς) ἀναγινώσκει τὰς Βέδας (*vedās*) τοὺς Ἀγγας (*Angās*) καὶ τοὺς Ἰτικᾶς (*Itihāsās*). Οὐδεὶς ὁμοιάζει αὐτῷ κατὰ τὰς τε θρησκευτικὰς ἀσκήσεις, τὴν νηστείαν, τὴν γένεσιν καὶ τὴν θηριωδίαν. Αὐτὸς διαιρεῖ εἰς τέσσαρα μέρη τὴν μονότονον Βέδαν· παντὸς δὲ ἄλλου περὶ τὴν Βέδαν εἰδημονέστερος ὁ Βραμάρσκης, γνώστης τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, ποιητὴς πιστὸς εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀγνὸς ἐγεννεαλόγησε τὸν Πανδοῦ, (*Pāndu*) τοῦ Δριταρακτῆ (*Dritarāktrā*) καὶ τὸν Βιδουρᾶ (*Bidura*). Ἴδου πῶς ἀποφαίνεται, ἡ ἰδίᾳ *Mahādhārata* περὶ τοῦ ἡρώϊκου συγγραφέως τῆς ἱστορίας τῶν Κοιροῦ καὶ τῶν Πανδοῦ Κρισχνᾶ Δβοῖπαγιανα ἐπονομασθέντος Βυαζᾶ, υἱοῦ τῆς παρθένου (γνησίας) Σατισθατὶ τῆς μυροφόρου

(*Gāndhārī*) καὶ *Παραζάρα* τοῦ πρώτου τῶν μονίχων. Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς, τὸν ὁποῖον ἡ Ἰνδικὴ παράδοσις μετὰ βεβαιότητος ἀναφέρει ὡς συντάκτην τοῦ *Μαχαβαράτα* καὶ οὗτινος ἐξελέχθη ὡς βραψωδοῦ τὸ ἐπώνυμον, εἶναι πρόσωπον, τοῦ ὁποῖου ἡ ὑπαρξίς ἀμφισβητεῖται μᾶλλον τῆς τοῦ Ὀμήρου.

Φαίνεται ὅτι τοῦ θεολόγου, τοῦ ποιητοῦ, τοῦ φιλοσόφου, εἰς ὃν ἀποδίδεται ἐνταυτῷ ὁ τίτλος συμπληρωτοῦ τῶν Βεδῶν, ἡ δόξα τοῦ σχηματίσαι μίαν τῶν μεγάλων ἐποποιῶν καὶ θεμελιῶσαι τὸ Βεδικὸν σύστημα (*védhānta*), εἶναι ἡ προσωποποίησις μιᾶς ὁλοκλήρου περιόδου τῆς πλουσίας σανσκριτικῆς φιλολογίας.

Ἡ Μεγάλῃ Βαρατεῖς, ἥτις καὶ μόνη ἠθέλην ἀρκέσει πρὸς δόξαν αὐτοῦ, εἶναι κολοσσιαῖον ποίημα ἐκ 18 ἀσμάτων (*Parvas*) μᾶλλον ἢ ἥττον διεξοδικῶν, περιλαμβανόντων 100,000 διστιχῶν (*śloka*), ἐννεάκις μεγαλειτέρων τῆς *Ίλιάδος* καὶ τῆς *Ὀδυσσεύς* συνηνεγμένων. Ἐν τῇ ἐποποιῇ ταύτῃ περιγράφεται ὁ πόλεμος τῆς ἐπὶ τῆς Ἰνδικῆς δεσποτείας τῶν υἱῶν τοῦ *Δριταρασχυτρά* (*Dhritarashtra*) καὶ τοῦ *Πανδοῦ* κατὰ τῶν ἐξαδέλφων αὐτῶν τῶν *Kaṇṇava* καὶ τῶν *Randavas*, εἰς ὃν ἔλαβε μέρος πληθὺς ἡγεμόνων τε καὶ λαῶν καὶ ὅστις ἀπέληξεν εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν κυριωτέρων Ἰνδικῶν οἰκογενειῶν. Φαίνεται ὅτι τὸ ποίημα ἀρχήθεν συνέκειτο ἐξ 24,000 διστιχῶν, ἀλλ' ὅτι κατέστη ἀκολουθῶς ἡ γενικὴ ἀποθήκη τῶν κατὰ διαδοχὴν σχηματισθέντων ψαλμῶν. « Δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ, λέγει τὸ ἴδιον *Μαχαβαράτα*, οὐδὲν διήγημα τὸ μὴ κατέχον θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ, συλλογῇ ὅλων τῶν παραδόσεων. Πᾶν τὸ ἐν αὐτῷ συνηρολογημένον δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀλλαγῇ, ἀλλὰ τὸ μὴ ἐν αὐτῷ εὐρισκόμενον οὐδαμῶς ἄλλοθι ὑπάρχει. » Ἐνεκα τῶν προσθηκῶν τούτων τὸ ποίημα πολὺ ἀπώλεσε· ἀλλὰ τὰ πολλὰ ἐπιστάδια, δι' ὧν ἐπισκιάζεται τὸ ἀντικείμενον, τοιοῦτον διεγείρουσιν ἐνδιαφέρον, ὥστε ὁ *Pauie*, ὁ *Foucaux*, ὁ *Bopp*

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. ΣΤ').

καὶ ὁ *Wilkins* λυσιτελεῖ ἐκρίναν τὴν μετὰφρασιν. Κατὰ τὴν ἐν τῷ τελευταίῳ σχήματι συμπλήρωσιν τῆς Μεγάλῃς Βαρατείδος, λαβοῦσαν χώραν κατὰ τὸν πρῶτον τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς αἰῶνα, Βραχμαῆνες ἠθέλησαν βεβαίως νὰ συνομολογήσωσι τὰς σπουδαιοτέρας παραδόσεις τῆς χώρας τῶν.

Ἡ κολοσσιαία αὕτη ἐκδοσις θέλει ἀποπερατωθῇ, καθ' ἃ ὑποτίθηναι ὁ Φουκῶ, ὡς ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ προσβάλῃ τὴν δραστήριον τῶν βουδιστῶν προσηλύτιδα ἐταιρίαν, τὴν πρὸς ἅπαντας ἀποτεينوμένην καὶ πολλαπλασιάζουσαν τὰ ἴδια ἐαυτῆς ἔργα. Δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι οἱ κήρυκες τῆς νέας θρησκείας οὐδὲ τῶν γυναικῶν ἐφείδοντο· ἦτο δὲ λίαν σπουδαία ἡ ἐν τοῖς κύλποις τῆς ὀρθοδοξίας διαφύλαξις αὐτῆς.

Ἡ Γραφή, λέγει ἡ *Μαδαβᾶ*, διακηρύσσει ὅτι δύνανται ν' ἀναγνώσωσι τὴν Βέδαν μόνοι οἱ φέροντες τὸ παράσημον τῆς ἱερᾶς ταινίας (αἱ τρεῖς πρῶται φυλαί)· ἀλλὰ τοιοῦτοτρόπως διδάσκει ὅτι ἡ σπουδὴ τῶν βιβλίων ἐκείνων ἔσεται ἀφορμὴ δυστυχίας εἰς τε τὰ βιβλία καὶ τοὺς Ξονδράς (ἐφεστίους θεοῦ). Αἱ γυναῖκες κατετάχθησαν εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν τῶν *Cudras* ἢ ὑπερετῶν, τουτέστι τῶν διακόρων. Ἀλλὰ τοιοῦτοτρόπως διδάσκει πῶς αἱ δύο αὗται τάξεις θέλουσι δυνηθῇ νὰ γνωρίσωσι τὰ μέσα, δι' ὧν θέλουσι φθάσει εἰς τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν.

Διὰ τῶν *Πουρανάδων* καὶ ἄλλων πονημάτων τοῦ αὐτοῦ εἶδους μάλιστα, διότι ἡ τριπλῇ Βέδα δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ παρὰ τῶν γυναικῶν τῶν Ξονδράς ἢ παρὰ τῶν ἐξ ἄλλων τάξεων ἐκπεσόντων προσώπων, ὁ Μονίχος Βυαζῆς, ἀπὸ καλοκἀγαθίας φερόμενος, συνέταξε τὸ *Μαχαβαράτα*.

Πολλοὶ πεπαιδευμένοι προσέθηκον εἰς τὰ δύο ἐπικά ποιήματα τὰς δεκαοκτὼ *Πουρανάδας*, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸν διάσημον *Wilson* ἔχουσι τὴν πηγὴν τῶν ἐν τῷ *Μαχαβαράτα*.

Ἄλλοι ἔχουσιν ἀπ' ἀπεναντίας σημειώ-

σεις ὅτι θὰ ἦτο δύσκολον νὰ καταδείξωσι τὰς σχέσεις τινῶν πουρανάδων πρὸς τὸ μαχαβαράτα καὶ τὸ ραμαϊάνα.

Βεβαίως αἱ Πουρανάδες ἀναπλάττουσιν ἀξιώματά τινα ἐκ παραδόσεως Βεδικά ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ἑταιρικοῦ πνεύματος· ἐδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Βράμας ἐξυψώθη ἰδιαιτέρως ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἱστορίαις τῶν ἑταιριῶν, πρὸ πάντων ὑπὲρ τοῦ Βισνοῦ ἢ τοῦ Σίβα καὶ ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἄλλων θεῶν. Ὁ Εὐγένιος Βουρνού μετέφρασε τὴν Βαγκαβάτιδα Κουρναάδα (*Bhagava Kurana*) (Παρίσιος 1840), περιέχουσιν τὴν ἱστορίαν τοῦ Βισνοῦ. Ὁ Οὐίλσον λέγει ὅτι ὁ Βισνοῦ Πουρανᾶς, οὗτινος τὸ πνεῦμα εἶναι τὸ αὐτὸ, ἐν δὲ τῇ εἰσαγωγῇ ἀναλύει τὰς πουρανάδας, δὲν ὑπολογίζει ὀλιγώτερον τῶν 400,000 στροφῶν.

Ἡ μέθοδος, ἣν οἱ Βραχμᾶνες ἠκολούθησαν, ἔσεται ἀείποτε καθιερωμένη παρ' ὅλων τῶν ἱερατικῶν σωματείων, ἅτινα θέλουσι λάβει κείμενον ἐκπροσωποῦν τὸν Θεὸν Λόγον καὶ παράδωσιν οὖσαν τὸ σχόλιον αὐτῶν. Οὕτως ἡ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία κρίνουσα ἐπιζήμιον τοῖς βεβήλοις (α) τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Βίβλου, ἐπεφόρτισε τοὺς διδάκτορας αὐτῆς νὰ συνθέσωσι τὰς ἱστορίας τῆς παλαιᾶς ἢ τῆς νέας διαθήκης καὶ τὰ σχόλια αὐτῶν, συστήσασα ταῦτα θερμῶς τοῖς πιστεύουσιν.

Οἱ Βραχμᾶνες καὶ αὐτοὶ ζωηρῶς ἐνεθάρρουναν τοὺς μαθητὰς αὐτῶν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Μεγάλης Βαρατείδος (β) ἔφθασαν δὲ νὰ

(α) Ἀνὴρ τις, καλῶς γινώσκων τὴν Ἰσπανίαν, ὁ Mérimée εἰς τοὺς ψευδοδημητρίους (Fauch Démontrius) λέγει, ὅτι δὲν πιστεύει ὅτι καὶ ἡδὴ θὰ ἦτον εὐκόλος ἡ μετάφρασις τοῦ Βιβλίου εἰς διάλεκτον καστιλλιανὴν ὅμως ἡ τελευταία ἐπανάστασις πολλὰ πράγματα κατέστησεν ἐφικτὰ· ὁ τὸν πολιτικὸν γάμον καθιερώσας δύναται νὰ μεταφράσῃ καλῶς τὴν βίβλον.

(β) Οὐδὲν περιεργότερον ἢ ἡ ἀπαρίθμησις τῶν ὠφελειῶν ἀπὸ τῶν πνευματικῶν καὶ κοσμικῶν παραχωρήσεων πρὸς τοὺς ἀναγινώσκοντας ἢ ἀκροαμένους τὴν Μεγάλην Βαρατείδα, συναντημένους ἐν τῇ αὐτῇ ποιήματι. (Φουκῶ « Τὸ Μαχαράτα Ἀδιθενσά, σελ. 95—103). Ἀπ' ἀρχῆς ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐκρήγνυται « ὁ σοφὸς ὁ ἐ-

εἴπωσιν ὅτι ἡ ἐπαγγελία τῆς ἱστορίας ταύτης τῆς Βαρατείδος, λίαν θαυμαστὴ, ἤθελεν ἀπαλλάξει τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ βαρέος ἁμαρτήματος. Ὁ δὲ ἄλλως τε γινώσκων τὴν ἐξήγησιν ἀπηλλάγη ὅλων αὐτοῦ τῶν πταισμάτων. Γνωστὸν ὅτι ἡ ταπεινοφροσύνη δὲν εἶναι ἡ ἀρετὴ τῶν θεολόγων. Οὗτοί εἰσι προωρισμένοι νὰ παρερμηνεύωσι τὰ ἱερὰ κείμενα. Κατὰ τὸν μεσαιῶνα δὲν ἐτελεύτησεν ἡ Δύσις ἀπαγγέλλουσα τὰς ὑψηλοτέρας αὐτῆς ὠδὰς (*Sommes*) καὶ πρὸ πάντων τὴν τοῦ ἐξ Ἀγγείας Θωμᾶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ εὐαγγελίου; Οἱ Βραχμᾶνες δὲν ἀπέφυγον τὴν φανταστικὴν ταύτην παρεμβολήν. Αἱ τέσσαρες βέδαι καὶ ἡ Βαρατεῖς παρὰ τῶν *Curas* (θεῶν) ἀναμιχθεῖσαι ἐζυγίσθησαν ἀφοῦ δ' ἐγνώσθη ὅτι ἡ Βαρατεῖς μόνη ὑπερέβαινε κατὰ τὸ βάρος ἐπὶ τῆς πλάστιγγος τὰς τέσσαρας βέδας ὁμοῦ καὶ τὰ μυστήρια αὐτῶν, ἀπεφασίσθη ἡ ἐπωνυμία τῶν *Mahabharata* « τοῦ δίκην ἡλίου διασκεδάσαντος τὰ πυκνὰ νέφη τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀμαθείας ». Τὸ ποίημα τοῦτο ἐπ' ἀληθείας ἀπαρτίζει ὁλόκληρον βιβλιοθήκην, καθύσον, πλὴν τοῦ ἐν αὐτῷ φιλολογικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἐνυπάρχουσιν ἱστορία, θεολογία, φιλοσοφία, νομοθεσία καὶ πολιτική. Ἐνῶ ὁ διάσημος καθηγητὴς παρέδιδεν ἐν τῇ Γαλλικῇ ἀκαδημίᾳ, εἰς τῶν οἰκόντροφων αὐτοῦ μαθητῶν, ὁ Θεόδωρος Παβί, ἐδημοσίευσεν τόμον ἀποσπασμάτων τοῦ Μαχαβαράτα (1844), μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ Βουρνού ἕτερός τις οἰκόντροφος ὁ Ε. Φουκῶ, συγγραφεὺς σπουδαίων πονημάτων περὶ τῆς φιλολογίας τῆς Ἰνδικῆς καὶ τοῦ Τιβέτ, ἐδημοσίευσεν (1862) ἑνδεκα ἐπεισόδια, ἅτινα ἠρavnίσθη ἐκ τοῦ ποιήματος, οὗ ὁ Ἰππόλυτος Φώσχ ἤρξατο ἐν ἔτει 1863 κατεσπεύσμενως τὴν δημοσίευσιν ὁλοκλήρου μεταφράσεως, διακοπείσης ἐκ τοῦ θανάτου. — Ἐκρίθη δὲ αὕτη ὑπὸ τοῦ Γουβερνάτου μετὰ πλήρους ἀμεροληψίας.

Ἐγρήσων καὶ οἱ ἐννοήσαντες αὐτό (ἔργον τοῦ Βουζᾶ), εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Βράμα μεταβάντες, θέλουσι κατορθώσαι νὰ ἰσοθεωθῶσι.

Τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Νάλα, περὶ οὗ θέλομεν ἰδιαιτέρως ἀσχοληθῆ, δὲν εὐρίσκεται ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ *Pavie*, οὐδὲ ἐν τῷ τοῦ Φουκῶ, ἀλλ' ἀναγινώσκεται ἐν ἐκείνῳ τοῦ Φώσχ. Μεταφράσθη ἀγγλιστὶ ὑπὸ τοῦ *Milman*, ἰταλιστὶ ὑπὸ τινος Λομβαρδοῦ *R. G. Maggi*, γερμανιστὶ ὑπὸ τοῦ ἀνατολιστοῦ καὶ ποιητοῦ βαυαροῦ *Buekert* μετ' εὐφυΐας ἀνταξίας τοῦ συγγραφέως τῶν *Oestliche Rosens*. Σεβαστὴ ὡσαύτως εἶναι καὶ ἡ ῥωσικὴ μετάφρασις τοῦ Βασιλείου Ζουχόβσκη.

Τὸ τετράδιον τῆς Ἰνδικῆς ποιήσεως, καθ' ὃ προσφυῶς ὁ Γουβερνάτου ἀποκαλεῖ τὸ περίφημον ἐπεισόδιον τοῦ γ'. βιβλίου τοῦ Μαχχαράτα, δημοσιευθέντος παρὰ τοῦ ἐν Βερολίνῳ διαστήμου καθηγητοῦ *Lran. Borq* μετὰ μεταφράσεως λατινικῆς, εἶναι τὸ δεύτερον σανσκριτικὸν κείμενον, τὸ ὁποῖον εἶδε τὸ φῶς ἐν Εὐρώπῃ, ἀνεφάνη δὲ κατὰ τὸ 1819 ἐν Λονδίῳ, ὅπου ἐν ἔτει 1810 ἐδημοσιεύθη ἡ *Itoradeca*, (ὁ καλὸς θεσμός, συλλογὴ μύθων καὶ ἀποφάσεων), δηλονότι ἡ Ἰνδικὴ Χρηστομάθεια.

Τὸ ἀπόσπασμα, τὸ χορηγήσαν εἰς τὸν σὺφὸν Πεδερμόντιον τὴν ὑπόθεσιν τοῦ βασιλέως Νάλα, εἶναι λαμπρὰ εἰκὼν, παριστῶσα τὴν ἰσχὺν τοῦ συζυγικοῦ ἔρωτος, ὁποῖον κατέστησεν ὁ μικρὸς τῆς Ἰνδικῆς βράμας.

Τὰ συστηματικὰ πνεύματα, ἅτινα ἐν τῷ διδάλῳ τῶν ἡμετέρων αἰσθημάτων δὲν δύνανται ἄλλο τι νὰ ἡξεύρωσιν, εἰμὴ τὸ ἐξαγόμενον τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν ἀνατροφῆς, ἀφείλουν πρὸς τούτοις νὰ ἀναγνωρίσωσιν ὅτι παρὰ τῇ αὐτῇ φυλῇ θεωροῦνται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὰ σχετικὰ εἰς τὸν ἀνθρώπινον προσρισμὸν καὶ τὴν ἠθικότητα ζητήματα, καὶ ὅτι οἱ λαοὶ, οὓς ἐπὶ μακρὸν βαρβάρους ἐκρίναμεν, ἔρμακα δὲ πάντων τῶν ἁμαρτημάτων καὶ ἐλαττωμάτων αὐτῶν, οὐχ ἥττον ἡμῶν αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἰδανικοποιήσωσι τὰ αἰσθητά αὐτῶν, ἀφιερούμενοι εἰς αὐτὰ μετὰ θρησκευτικοῦ κύρους.

Ἡ Δαρμιαντὶς, περικαλλεστέρα τῆς ἰδίης αὐτῆς καλλονῆς, εἶναι ἀναμφιβόλως ἡρώς

τοσοῦτον ἐντελής, ὅσον οἱ παρὰ τοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἱπποτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ μεσαιῶνος πλασθέντες τύποι· ἡ δὲ καρδία αὐτῆς δεικνύει τὰς αὐτὰς τῶν χριστιανῶν ἐντυπώσεις, αἵτινες εὐρίσκονται ἰχνογραφημέναι ἐν τῇ Δύσει κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἱπποτισμοῦ, ἐπὶ παράδειγματός, ἐν ταῖς ἔπαισιν, ἐμπνευσθεῖσιν ἐκ τοῦ κατ' ἐξάίρεσιν μυστικοῦ ψαλτηρίου τοῦ Ἀγίου *Craal*, ἐπαναφανέντος ὑπὸ τοῦ δαφνηφόρου τῆς Ἀγγλίας ἀοιδοῦ, τοῦ συγγραφέως τῆς Πριγκηπέσσης Ἀλφρέδου *Tennnglon*. Ἀξιοσημείωτον δὲ ὅτι κατὰ τὰς αὐτὰς ἀποπληνῆσεις δὲν διαφεύγει τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα, τὸ ὁποῖον θέλει ἐξυπηρετήσαι τοὺς σκοποὺς τῆς πολιτικῆς θεοκρατίας, πειθαναγκαζομένης νὰ δεσπόσῃ πασῶν τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων, πεφοβισμένων ἐκ τῆς τρομερᾶς αὐτῆς ἰσχύος, ἐτοίμης δὲ οὕσης νὰ συνενώσῃ τὸν ἴδιον αὐτῆς ἀγῶνα μετ' ἐκείνου τοῦ οὐρανοῦ (α). Ἐν τῇ φύσει αὐτῇ τῶν πραγμάτων ἐγκείται, ὅτι κατὰ τὰς αὐτομάτους τῶν πρώτων ἐποχῶν θρησκείας τινὸς ὁρμᾶς συμπαραμαρτεῖ, προϊόντος τοῦ χρόνου, ὁ ὑπολογισμὸς, ἡ δὲ ψυχρὰ διπλωματία, κατὰ τὸ δοκοῦν διευθύνουσα, ἀποτελεῖοι τὸν θρησκευτικὸν ἐνθουσιασμόν, ἐνομιρίζει ὅτι κηδεύει, ὄργανον ἡδὺ γενόμενον σκοπῶν μᾶλλον ἢ ἥττον κοσμικῶν. Πολιτικοὶ διαδέχονται τότε τοὺς ἀποστόλους, κύριοι δὲ ἀγέρωχοι, παρασημοστόλιστοι, ἐξουσίαι, κάθηνται ἐπὶ τοῦ τόπου τῶν μαρτύρων, πράξις ὡς ἄμνοί. Ὁ Πονροχίτας (ποντίφης ἡγεμὼν) τοῦ Γουβερνάτου (σ. 6'. σκ. 6'.) ὁμιλεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν ἡγεμονικὸν τρόπον ἐν τῇ Ἀμνάδι τῆς Μαρανίας (*agnese di Merania*), τὴν αὐτὴν δὲ περιφρόνησιν ἐκφράζει περὶ τῶν αἰσθημάτων, ὧν τὴν οὐσίαν αὐστηρῶς ἀπαιτεῖ. (ἔπεται τὸ τέλος).

(α) Σὺ ἐν ἐμοί... τὸν Βράμαν ἐτραυματίζεις—λέγει ὁ Βεχούκας (σ. 6. σκ. α.) (ὡς ὁ Κεντηρίων ἐν τῷ οὐφ (τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ σταυροῦ) τὸν Πατέρα αὐτοῦ Θεόν. Ἡ ἔννοια τῆς μεταφορᾶς εἶναι ὅτι ἠθικῇ, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ αἵτιος τῆς προσβολῆς. Εἶναι τοιούτου τόσον ἄδικος ἢ πληγῇ, ὥστε τὴν συναισθάνεται αὐτῇ ἡ Θεότης. (Σημ. τοῦ Μεταφρ.)